

Hoofddoeken en onderwijs. Positionering van Groen!

Meyrem Almaci

Het onderwijssysteem in Vlaanderen is het resultaat van een complexe en woelige geschiedenis. Na een jarenlange schoolstrijd is er een systeem ontstaan waarin niet alleen het recht op onderwijs, maar ook het recht op het organiseren van onderwijs naar eigen levensbeschouwelijke overtuigingen centraal staan.

Sinds de schoolstrijd is er veel veranderd. Onze maatschappij is gekleurerd geworden, niet het minst omdat er een groep nieuwe gelovigen is bijgekomen. De ideologische achtergrond van deze groep stelt ons onderwijs voor een fikse uitdaging. Niet zelden ontstaat er een ideologische spanning tussen de verwachtingen van de vragende partij (kinderen en hun ouders) en het ideologisch kader van de school. Vanuit de netten en de overheid is er beslist de scholen alle vrijheid te laten om zelf hierin hun lijn te bepalen. Dit is absoluut verdedigbaar vanuit geschiedkundig oogpunt, en vanuit het recht van scholen op het organiseren van onderwijs naar eigen inzicht en overtuiging.

Vanuit die zelfbeschikking mogen scholen in hun schoolreglement een aantal regels voorschrijven. Steeds vaker wordt daarin een verbod op het dragen van hoofddoeken opgenomen: omdat het gezien wordt als hoofddekseel, als symbool van onderdrukking of als zijnde in strijd met de levensbeschouwelijke visie van de school. De Koninklijke Atheneums van Hoboken en Antwerpen zijn dus zeker niet de eerste, en vormen ook geen uitzondering. De beslissing wordt hier overigens uitdrukkelijk voorgesteld als een manier om leerlingen te beschermen tegen een negatieve groepsdruk.

Rond de hoofddoek in het onderwijs spelen zich dus grosso modo drie fenomenen af:

- * Een schoolstrijd, waarbij vrijzinnigen vrezen dat na het christendom terug een andere religie de overhand krijgt in het GO!
- * Een emancipatiestrijd, waarbij de hoofddoek door de een als middel tot emancipatie wordt gezien en door de ander als symbool van achterstelling.
- * Een levensbeschouwelijke strijd: de islam heeft een maatschappelijk negatief imago, en moet opboksen tegen vooroordelen. Vrije inrichting van scholen is de norm, maar eigen scholen voor moslims worden afgeschoten. Het is, zo lijkt het, buigen of barsten.

Groen! heeft in de media steeds de vrije keuze verdedigd: vrouwen moeten zelf vrijelijk kunnen beslissen of ze al dan niet de hoofddoek dragen. Het algemene hoofddoekenverbod in het GO! gaat in tegen die vrije keuze en schiet bovendien zijn doel voorbij. Het verbod is wellicht zelfs contraproductief op ideologisch, onderwijskundig en emancipatorisch vlak. Wat de reden ook moge zijn, een verbod treft telkens slechts één persoon met 100 procent zekerheid: de leerling zelf. Groen! heeft daarom besloten een pragmatisch standpunt in te nemen, om de volgende redenen.

In de eerste plaats neemt het verbieden van de hoofddoek de sociale druk hoegenaamd niet weg. Als een meisje de hoofddoek draagt uit schrik voor groepsrepressie, dan zal bij een verbod de druk zich enkel verplaatsen: naar de lengte van de rokken, de haarstijl, make-up en dergelijke meer. Het onderliggende probleem

wordt immers niet aangepakt. Dit soort gedrag moet punctueel worden aangepakt, met duidelijke sancties vanuit de school en duidelijk overleg met de gemeenschap. Nu wordt het slachtoffer geïsoleerd, en is er geen garantie dat zij in de toekomst niet aangesproken zal worden op andere aspecten van haar eigenheid, op kledij, make-up, gedrag enzovoort. Dus: pak de druk aan in plaats van enkel in te grijpen bij de groep slachtoffers en daarmee alle meisjes te treffen, ook zij die hun hoofddoek dragen uit vrije keuze. Nu straffen we een hele groep omwille van wantoestanden bij een deel van die groep.

Ten tweede bescherm je geenszins de meisjes die werkelijk onder zware dwang staan van hun nabije omgeving. Als een kind van thuis uit gedwongen wordt een hoofddoek te dragen, en de school daarom besluit de hoofddoek te verbieden, dan zullen de ouders of andere familieleden - die de jongere deze dwang opleggen - op zoek gaan naar een andere school zolang de leerplicht geldt, of ze zullen hun kind zo snel mogelijk van school halen. Het gevolg is hoe dan ook dat de maatschappij haar grip op dit kind verliest. En het kind zelf verspeelt daarmee de beste kans op hulp en begeleiding, want scholing aan deze groep van kinderen is de beste garantie om uit die spiraal van dwang te geraken..

Er is ten derde ook een grote groep meisjes die niet onder dwang staat. Zij ervaren de hoofddoek als een belangrijk stuk van wie ze zijn, als een teken van het behoren tot een religieuze minderheid. Een verbod op het dragen van de hoofddoek is voor deze adolescenten niets meer of minder dan een negatie van hun identiteit. De hoofddoek zelf wordt zo ook een steeds sterker symbool, en dus des te interessanter als identificatiemiddel: als iets niet mag, zullen ze het des te meer benutten. De maatschappelijke beladenheid rond dit kledingsstuk, de steeds grotere nadruk erop en het touwtrekken, maakt dat moslimmeisjes steeds meer gewrongen zitten tussen twee extremen in een debat waarin zichzelf weinig of niks meer in de pap te brokken hebben.

De essentiële vraag die Groen! zich stelt is: wat willen we hiermee uiteindelijk bereiken? Wie willen we helpen? Wie willen we beschermen? En bereiken we dan dat doel? Hoe meer scholen de hoofddoek verbieden, hoe moeilijker het wordt voor een kind met hoofddoek op (al dan niet gedwongen) om een school te vinden en/of degelijk onderwijs te krijgen. De schoolloopbaan zal onderbroken, vertraagd of gewoon stopgezet worden. Wanneer wordt de grens getrokken?

De moslimgemeenschappen zijn zich vandaag maar al te goed bewust van dit mechanisme. Door overal de hoofddoek te verbieden, dwing je moslims om hun eigen scholen op te richten, maar elk initiatief in die richting wordt direct zeer negatief onthaald door de samenleving. Het is echter het een of het ander. De vraag is dus: wat willen we nu eigenlijk? Ik heb in de loop van de jaren de minister van Onderwijs dan ook opgeroepen om een grondig debat rond pluralisme in het onderwijs te organiseren.

Ook binnen de partij is het tijd dat we een grondig debat voeren over de wijze waarop we pluraliteit en diversiteit in onze scholen willen realiseren en over de vraag of het dragen van levensbeschouwelijke symbolen een rem betekent voor de scholing van een leerling, en hoever je met die symbolen kan en mag gaan.

Merem Almaci is Groen!-volksvertegenwoordiger